

VIDAUS REIKALŲ MINISTERIJA

SITUACIJA KOVOS SU PREKYBA ŽMONĖMIS SRITYJE LIETUVOJE

2015 METAIS

Vidaus reikalų ministerijos

Viešojo saugumo politikos departamento vyresnioji patarėja

dr. Reda Sirgedienė

VILNIUS, 2016 M.

Ataskaita „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje 2015 metais“ parengta remiantis Vidaus reikalų ministerijos sukaupta ir Socialinės apsaugos ir darbo, Sveikatos apsaugos, Švietimo ir mokslo, Teisingumo ir Užsienio reikalų ministerijų, Policijos departamento ir Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos, Lietuvos darbo biržos, Valstybinės darbo inspekcijos ir Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, Nacionalinės teismų administracijos, Generalinės prokuratūros, Lietuvos savivaldybių asociacijos ir 38 miestų ir rajonų savivaldybių administracijų bei nevyriausybinių organizacijų pateikta informacija dėl vykdytų kovos su prekyba žmonėmis priemonių ir jų rezultatų bei statistiniais duomenimis, atsižvelgiant į Europos Komisijos ir Europos statistikos tarnybos valstybių narių prašomas pateikti informacijos turinį.

Ataskaitoje pateikiama apibendrinta informacija.

1. Statistiniai duomenys ir tendencijos¹

2015 m. Lietuvoje iš viso buvo atliekami **55 ikiteisminiai tyrimai** dėl vidaus ir tarptautinės prekybos žmonėmis (Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso (toliau – BK) 147, 147¹, 147² ir 157 straipsniai), pradėti 2005–2015 m.

2015 m. šalyje buvo pradėti **27 ikiteisminiai tyrimai** dėl prekybos žmonėmis (įskaitant du ikiteisminius tyrimus, pradėtus 2014 m. dėl kitų nusikalstamų veikų, kuriuose nusikalstamos veikos dėl prekybos žmonėmis buvo registruotos 2015 m.): 18 ikiteisminių tyrimų buvo pradėti pagal BK 147 straipsnį, 7 – pagal 157 straipsnį, 1 – pagal 147 ir 157 straipsnius ir 1 – pagal 147, 147¹ ir 147² straipsnius. Vienuolika iš šių ikiteisminių tyrimų buvo pradėti dėl prekybos žmonėmis **prostitucijai**, 9 – dėl prekybos žmonėmis **nusikalstamoms veikoms**, 2 – dėl prekybos žmonėmis **priverstiniam darbui**, 2 – dėl prekybos žmonėmis **priverstinėms vedyboms**, 1 – dėl prekybos žmonėmis **nusikalstamoms veikoms ir prostitucijai**, 1 – dėl prekybos žmonėmis **priverstinėms vedyboms ir prostitucijai**, **1 – pasikėsinimas pirkti vaiką**. 11 ikiteisminių tyrimų buvo susiję su vidaus prekyba žmonėmis (tikslo valstybė buvo Lietuva arba asmuo nebuvo išvežtas į planuotą tikslo valstybę), kiti – su tarptautine prekyba žmonėmis. Populiariausios tikslo valstybės – **Lietuva** (8 registruoti ikiteisminiai tyrimai), **Jungtinė Karalystė** (7 Lietuvoje registruoti ikiteisminiai tyrimai) ir **Vokietija** (4 Lietuvoje registruoti ikiteisminiai tyrimai), kitos tikslo valstybės: Italija (2 Lietuvoje registruoti ikiteisminiai tyrimai) ir Lietuva bei Vokietija, Austrija, Kolumbija bei Prancūzija (taip pat kitos Europos Sąjungos valstybės bei Rusija), Nyderlandai, Norvegija, ir Suomija (po 1 Lietuvoje registruotą ikiteisminį tyrimą). Pažymėtina, kad 2015 m., kaip ir 2013–2014 m., **dauguma ikiteisminių tyrimų buvo pradėti dėl prekybos žmonėmis ne seksualiniam išnaudojimui**. Pastaraisiais metais atskleidžiamos ne tik įvairios prekybos žmonėmis formos, bet ir **kasmet auga atskleistų prekybos žmonėmis nusikaltimų skaičius**: 2014 m. buvo registruoti 24 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis, 2013 m. – 23 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis, 2012 m. – 11 tokių ikiteisminių tyrimų. 2015 m. pradėtiems ikiteisminiams tyrimams vadovavo: Vilniaus apygardos prokuratūra – 4, Kauno apygardos prokuratūra – 8, Klaipėdos apygardos prokuratūra – 9, Šiaulių apygardos prokuratūra – 2 ir Panevėžio apygardos prokuratūra – 4 ikiteisminiams tyrimams.

Ikiteisminiuose tyrimuose 2015 m. **nukentėjusiais** nuo prekybos žmonėmis buvo pripažinti **62 asmenys** (45 suaugę asmenys: 24 moterys ir 21 vyras, ir 17 vaikų: 12 mergaičių ir 5 berniukai). 2015 m. nukentėjusiuoju nuo prekybos žmonėmis pripažintas 61 Lietuvos Respublikos pilietis ir 1 Rusijos

¹ Generalinės prokuratūros, Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos (Lietuvos kriminalinės policijos biuro) ir Nacionalinės teismų administracijos duomenimis dėl ikiteisminių tyrimų ir teismų sprendimų pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 147 („Prekyba žmonėmis“), 147¹ („Išnaudojimas priverstiniam darbui ar paslaugoms“), 147² („Naudojimasis asmens priverstiniu darbu ar paslaugomis“) ir 157 („Vaiko pirkimas arba pardavimas“) straipsnius.

Federacijos pilietė. Dažniausias nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis asmenų verbavimo būdas buvo **pokalbis** viešoje vietoje, dažniausiai gatvėje. Pagrindinė priežastis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus (valios palenkimo būdas), buvo jų **pažeidžiamumas**, kai kuriais atvejais apgaulė bei jų priklausomumas nuo prekeivio žmonėmis. Dažniausiai minima Lietuvos vietovė, kurioje nukentėję asmenys buvo verbuojami, buvo **Tauragė**, kitos vietovės: Kupiškis, Panevėžys, Jonava, Kaunas, Biržai, Rokiškis, Alytus, Kaišiadorys, Vilnius, taip pat Klaipėda, Šiauliai, Švėkšna, Raseiniai, Marijampolė ir kt.

Nukentėjusieji nuo prekybos žmonėmis pagal išnaudojimo formą ir tikslo valstybę:

- 21 asmuo (11 moterų ir 10 mergaičių) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis prostitucijai, tikslo valstybės: Lietuva (11), Italija (3), Vokietija (2), Airija (1), Danija (1), Prancūzija (1), Nyderlandai (1) ir Jungtinė Karalystė (1).
- 32 asmenys (8 moterys ir 17 vyrų, 2 mergaitės ir 5 berniukai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, tikslo valstybės: Jungtinė Karalystė (9), Nyderlandai (6), Suomija (3), Vokietija (3), Kolumbija (3), Lietuva (3), Prancūzija (2), Danija (1), Norvegija (1), Rusija (1), Jungtinė Karalystė ir Prancūzija (1).
- 5 asmenys (1 moteris ir 4 vyrai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, tikslo valstybė: Jungtinė Karalystė (5).
- 4 asmenys (4 moterys) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstinėms vedyboms, tikslo valstybė: Jungtinė Karalystė (4).

Iš jų 2015 m. pradėtuose ikiteisminiuose tyrimuose dėl prekybos žmonėmis:

- 10 asmenų (7 moterys ir 3 mergaitės) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis prostitucijai, tikslo valstybės: Lietuva (3), Italija (3), Jungtinė Karalystė (1) Nyderlandai (1), Vokietija (1), Airija (1).
- 13 asmenų (2 moterys, 8 vyrai ir 3 berniukai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, tikslo valstybės: Jungtinė Karalystė (4), Kolumbija (3), Suomija (3), Vokietija (2) ir Rusija (1).
- 5 asmenys (1 moteris ir 4 vyrai) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstiniam darbui, tikslo valstybė: Jungtinė Karalystė (5).
- 3 asmenys (3 moterys) nukentėjo nuo prekybos žmonėmis priverstinėms vedyboms, tikslo valstybė: Jungtinė Karalystė (3).

Pagal nukentėjusiuosius nuo prekybos žmonėmis pripažintų asmenų skaičių, **daugumos asmenų tikslo valstybė buvo Jungtinė Karalystė** (19 asmenų, nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis prostitucijai, nusikalstamoms veikoms, priverstiniam darbui ir priverstinėms vedyboms; dviejų prekybos žmonėmis formų – prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir priverstinėms vedyboms – tikslo valstybė buvo tik Jungtinė Karalystė), 14 asmenų – Lietuva (nuo prekybos žmonėmis prostitucijai ir nusikalstamoms veikoms), 7 asmenims – Nyderlandai (nuo prekybos žmonėmis prostitucijai ir nusikalstamoms veikoms), 5 asmenims – Vokietija (nuo prekybos žmonėmis prostitucijai ir nusikalstamoms veikoms), 3 asmenims – Suomija (nuo prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms) ir kt. Be to, buvo nustatyta 15 asmenų (6 moterys ir 9 vyrai), kurie galėjo nukentėti nuo prekybos žmonėmis.

2015 m. **įtarimai** buvo pareikšti **53 asmenims** (48 vyrams ir 5 moterims, visi Lietuvos Respublikos piliečiai), **kaltinimai – 32 asmenims**: 18 asmenų (14 vyrams, 4 moterims) pagal BK 147 straipsnį ir 14 asmenų (10 vyrų ir 4 moterims) pagal BK 157 straipsnį. 2015 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose buvo gauta 10 baudžiamųjų bylų dėl prekybos žmonėmis (5 baudžiamosios bylos pagal BK 147 straipsnį, 1 pagal 147 ir 147¹ straipsnius, 2 pagal 157 straipsnį ir 2 pagal 157 ir 147¹ straipsnius), **išnagrinėtos 7 baudžiamosios bylos** (2 baudžiamosios bylos pagal BK 147 straipsnį, 2 pagal 147 ir 157 straipsnius ir 3 pagal 157 straipsnį). Baudžiamųjų bylų nagrinėjimas teisme truko nuo 1 metų 2 mėnesių iki 3 metų 11 mėnesių, vidutiniškai viena byla buvo išnagrinėta per 2 metus ir 3 mėnesius. 2015 m. Lietuvos pirmosios instancijos teismuose buvo **nuteista 16 asmenų** (visi Lietuvos Respublikos piliečiai): 14 vyrų (9 vyrai dėl prekybos žmonėmis prostitucijai ir 3 vyrai dėl prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms) ir 2 moterys (dėl prekybos žmonėmis prostitucijai). Skirtos laisvės atėmimo bausmės: 12 metų (subendrinta pagal BK 147, 157, 307 ir 300 straipsnius), 11 metų (subendrinta pagal BK 147, 307, 206 ir 261 straipsnius), 10 metų (subendrinta pagal BK 147, 157 ir 307 straipsnius), 9 metai (subendrinta pagal BK 147, 157 ir 307 straipsnius), 8 metai (pagal BK 147 straipsnį), 7 metai (subendrinta pagal BK 157, 260, 261 ir 259 straipsnius), 7 metai (subendrinta pagal BK 157 ir 302 straipsnius), 7 metai (pagal BK 157 straipsnį), 7 metai (pagal BK 157 straipsnį), 6 metai (subendrinta pagal BK 147 ir 178 straipsnius), 5 metai (pagal BK 157 straipsnį), 5 metai (pagal BK 157 straipsnį), 5 metai (pagal BK 157 straipsnį), 5 metai (pagal BK 147 straipsnį), 4 metai 6 mėnesiai (subendrinta pagal BK 147 ir 307 straipsnius) ir 3 metai (pagal BK 157 straipsnį). **8 Lietuvos Respublikos piliečiai** (vyrai) baudžiamosiose bylose dėl prekybos žmonėmis prostitucijai buvo **išteisinti** (3 pagal BK 147 straipsnį, 1 pagal BK 147 ir 147¹ straipsnius, 2 pagal BK 147¹ straipsnį, 1 pagal BK 147 ir 157 straipsnius ir 1 pagal BK 157 straipsnį). **2015 m. Lietuvos teismuose sprendimų dėl prekeivių žmonėmis turto konfiskavimo priimta nebuvo².**

² Remiantis tarptautiniais dokumentais, prekyba žmonėmis yra tarp trijų pelningiausių nusikaltimų.

Lietuvos darbo biržos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos duomenimis, 2015 m. nebuvo registruota prekybos žmonėmis aukų, baigusių psichologinės socialinės ir (ar) profesinės reabilitacijos programas, kurios, remiantis Lietuvos Respublikos užimtumo rėmimo įstatymo 4 straipsnio 1 dalies 12 punktu, būtų priskirtos darbo rinkoje papildomai remiamų asmenų grupei.

2015 m. nebuvo gauta prašymų išduoti leidimą laikinai gyventi Lietuvoje pagal Lietuvos Respublikos įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 40 straipsnio 1 dalies 12 punktą ir 49¹ straipsnį, t. y. kai užsienietis yra ar buvo prekybos žmonėmis arba nelegalaus darbo auka ir bendradarbiauja su ikiteisminio tyrimo įstaiga arba teismu kovojant su prekyba žmonėmis ar su nusikaltimais, susijusiais su prekyba žmonėmis arba su nelegaliu darbu, kai dirbta ypatingai išnaudojamo darbo sąlygomis arba kai dirbo nepilnametis.

2. Kovos su prekyba žmonėmis priemonės

2015 m. buvo vykdomos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. lapkričio 14 d. nutarimu Nr. 1381 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano patvirtinimo“ patvirtinto Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano 2013–2015 metams (toliau – Tarpinstitucinis veiklos planas 2013–2015 metams), kurio viena iš prioritetinės veiklos krypčių – „stiprinti kovą su prekyba žmonėmis“, priemonės (žr. 2.1 skyrių) ir į Tarpinstitucinį veiklos planą 2013–2015 metams neįtrauktos priemonės, kurias institucijos, įstaigos ir organizacijos įgyvendino iš bendrųjų asignavimų ir tarptautinių šaltinių, taip pat bendromis atsakingų institucijų ir organizacijų pastangomis be papildomų lėšų (žr. 2.2 skyrių).

2.1. Tarpinstitucinio veiklos plano 2013–2015 metams priemonių vykdymas

Tarpinstitucinio veiklos plano 2013–2015 metams prioritetinės veiklos krypties „stiprinti kovą su prekyba žmonėmis“ 2015 m. priemonės parengė, lėšų joms skyrė ir jas įgyvendino Vidaus reikalų ministerija, Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, Socialinės apsaugos ir darbo bei Užsienio reikalų ministerijos ir Lietuvos darbo birža prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos.

2.1 uždavinys – vykdyti prekybos žmonėmis nusikaltimų prevenciją

Įgyvendindama **2.1.1 priemonę** „vykdyti bendras kriminalinės ir viešosios policijos pareigūnų policines priemones, skirtas nusikaltimų, susijusių su prekyba žmonėmis, prevencijai“, **policija** surengė informuotumo didinimo visuomenei ir tikslinėms grupėms, įskaitant įvairių sričių specialistus, kuriems gali tekti bendrauti su prekybos žmonėmis aukomis, priemonių, orientuotų į informacijos apie prekybą žmonėmis, jos požymius ir grėsmes, tyrimus, informacijos tikrinimo ir apsaugos nuo prekybos žmonėmis,

pagalbos aukoms bei bendradarbiavimo galimybes ir pan. sklaidą: Vilniaus apskrities vyriausiojo policijos komisariato bendruomenės pareigūnai su nevyriausybinėmis organizacijomis ir bendruomenėmis organizavo 15 priemonių; Kauno apskrities vyriausiasis policijos komisariatas kartu su Kauno teritorine darbo birža ir nevyriausybine organizacija Lietuvos „Caritu“ surengė konferenciją „Prekyba žmonėmis“; Klaipėdos apskrities vyriausiojo policijos komisariato pareigūnai kartu su Klaipėdos m. apygardos prokurorais bendrojo lavinimo mokyklose vyresniųjų klasių moksleiviams (dalyvavo apie 380 moksleivių) organizavo renginius ir dalijo prevencijos tikslais pagamintus bloknutus „Policija sako ne prekybai žmonėmis“; Šiaulių apskrities vyriausiojo policijos komisariato pareigūnai organizavo diskusines paskaitas profesinio rengimo įstaigų moksleivių ir pedagogų grupėms (dalyvavo apie 450 moksleivių ir pedagogų); Panevėžio apskrities vyriausiojo policijos komisariato policijos komisariatų pareigūnai surengė diskusinius susitikimus 23 mokyklose, vaikų globos namuose ir vaikų socializacijos centre „Širvėna“ (dalyvavo daugiau kaip 800 mokinių), kurių metu taip pat vyko praktiniai užsiėmimai: vaikai rašė laiškus, piešė piešinius, analizavo prevencinius filmukus, buvo išdalytos prevenciniais tikslais pagamintos užrašų knygelės; be to, šalies policijos komisariatai vykdė prevencines priemones, skirtas administraciniams teisės pažeidimams, įskaitant seksualinių paslaugų teikimą ir naudojimąsi jomis už atlygį, užkardyti: 2015 m. buvo surašyti 269 administracinių teisės pažeidimų protokolai pagal Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekso 182-1 straipsnį (iš jų 30 protokolų už atlygintinį naudojimąsi prostitucijos paslaugomis), taip pat asmenims, teikusiems seksualines paslaugas už atlygį, buvo suteikta informacija apie galimybes kreiptis pagalbos, aiškinta šios veikos žalingumo ir pavojingumo jų sveikatai reikšmė.

2.2 uždavinys – tobulinti viešosios policijos pareigūnų ir teritorinių darbo biržų darbuotojų kvalifikaciją prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės klausimais

Vykdydamas **2.2.1 priemonę** „organizuoti tęstinius viešosios policijos pareigūnų mokymus prekybos žmonėmis klausimais“, **Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos** Lietuvos policijos mokykloje 2015 m. organizavo 8 mokymus viešosios policijos pareigūnams „Prekybos žmonėmis prevencija“, kurių tikslas – didinti viešosios policijos pareigūnų kompetenciją prekybos žmonėmis aukų nustatymo bei nukreipimo pagalbai suteikti, kriminalinės ir viešosios policijos bendradarbiavimo atskleidžiant prekybos žmonėmis nusikaltimus ir surenkant įrodymus klausimais. Mokymų metu kvalifikaciją tobulino 160 policijos pareigūnų.

2.2.2 priemonei „rengti mokymus teritorinių darbo biržų darbuotojams, skirtus nukentėjusiųjų nuo prekybos žmonėmis įtraukimo į darbo rinką problemoms ir galimiems šių problemų sprendimo būdams nustatyti“ įgyvendinti **Lietuvos darbo biržoje prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos** 2015 m.

rugsėjo 17–18 d. ir Kauno teritorinėje darbo biržoje 2015 m. spalio 7–8 d. surengti mokymai „Nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis grąžinimas į darbo rinką“, kuriuose kvalifikaciją tobulino 30 teritorinių darbo biržų specialistų (po tris specialistus iš Alytaus, Marijampolės, Vilniaus, Utenos ir Panevėžio bei Kauno, Klaipėdos, Šiaulių, Tauragės, Telšių teritorinių darbo biržų).

2.3 uždavinys – užtikrinti kompleksinės pagalbos nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos teikimą ir jų teisių apsaugą

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama **2.3.1 priemonę** „organizuoti projektų, skirtų socialinei pagalbai nukentėjusiesiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos teikti ir jų grąžinimui į visuomenę ir darbo rinką, konkursą ir finansuoti atrinktų projektų įgyvendinimą“, pratęsė finansavimą 5 nevyriausybinų organizacijų (Lietuvos „Carito“, Dingusių žmonių šeimų paramos centro, Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro, asociacijos „Vyrų krizių centro“ bei ŽIV ir AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacijos) projektams, kurie konkurso būdu buvo atrinkti 2013 m. ir sėkmingai vykdomi iki 2015 m., įgyvendinti (buvo skirta 43,3 tūkst. eurų) (žr. 1 lentelę).

1 lentelė. Informacija apie nevyriausybinų organizacijų projektus, kuriuos 2015 m. finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

Eil. Nr.	Projekto teikėjas	Projekto pavadinimas	Skirta, eurai
1.	Dingusių žmonių šeimų paramos centras	Pagalba nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos, jų grąžinimo į visuomenę, darbo rinką bei prevencinė veikla Lietuvoje	7791
2.	Viešoji įstaiga Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centras	Kompleksinė pagalba asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis bei seksualinio išnaudojimo prostitucijos tikslais, ir prevencinė veikla	7791
3.	Lietuvos „Caritas“	Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms	21200
4.	ŽIV / AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacija	Kompleksinė parama prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos aukoms Vilniaus mieste – 8	2606
5.	Asociacija „Vyrų krizių centras“	Kompleksinė pagalba prekybos žmonėmis aukoms – vyrams ir jaunuolių prevencinis švietimas Kaune ir Kauno rajone	3881

Įgyvendindamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuotus projektus, nevyriausybinės organizacijos 2015 m. kompleksinę pagalbą suteikė arba organizavo 139 asmenims: 47 vyrams, 72 moterims ir 20 vaikų.

Projektų vykdytojų duomenimis, 2015 m. dauguma asmenų, kuriems suteikta pagalba, buvo nukentėję (galėję nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmenys (t. y. sumažėjo pagalbą gavusių rizikos grupės asmenų skaičius), tarp kurių vyrų ir vaikų, taip pat nukentėjusių užsienyje ir nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis kitoms – ne seksualinio išnaudojimo formoms asmenų skaičius padidėjo.

Iš 139 pagalbą gavusių asmenų su teisėsauga bendradarbiavo 53 asmenys, t. y. 38,1 proc. (žr. 2 lentelę).

2 lentelė. Informacija apie asmenis, kuriems pagalbą suteikė nevyriausybinės organizacijos, įgyvendindamos projektus, kuriuos 2015 m. finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija

	Nukentėję (galėję nukentėti) nuo prekybos žmonėmis asmenys	Rizikos nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenys	Iš viso, proc.
Moterys	49	23	51,8
Vyrai	37	10	33,8
Vaikai	17	3	14,4
Iš viso	103	36	100
Iš jų:			
bendradarbiavo su teisėsauga (proc.)	48 (46,6 proc.)	5 (13,9 proc.)	38,1
nuo priverstinės prostitucijos	44	11	39,6
nuo priverstinio darbo	31	11	30,2
nuo kitų išnaudojimo formų	28	14	30,2
užsienyje	68	2	50,4

Dažniausiai buvo teikiamos socialinės paslaugos ir integracinė, psichologinė bei teisinė pagalba (atitinkamai 134, 117, 95 ir 69 asmenims), taip pat buvo suteiktas prieglobstis (31 asmeniui), medicinos pagalba (30 asmenų), pagalba įdarbinant, įgyjant profesinių žinių ir išsilavinimą (atitinkamai 28, 22 ir 17 asmenų).

Įgyvendindamos Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuotus projektus, nevyriausybinės organizacijos taip pat 2015 m. vykdė prevencinę veiklą: organizavo diskusinius susitikimus su įstaigų, seniūnijų specialistais dėl pagalbos organizavimo, konferencijas, seminarus-paskaitas (grupių užsiėmimus) moksleiviams, globos namų auklėtiniams, jaunimui apie prekybos žmonėmis grėsmes ir būdus apsisaugoti, interneto svetainėse viešino šviečiamąją-ugdomąją medžiagą ir informaciją apie galimybes gauti pagalbą, teikė konsultacijas nemokama telefono linija.

Įgyvendinama 2.3.2 priemonė „teikti pagalbą grįžtantiems į Lietuvos Respubliką nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis užsienio valstybėse“, **Užsienio reikalų ministerija** organizavo pagalbos Lietuvos Respublikos piliečiams, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis kitose valstybėse, suteikimą. 2015 m. Lietuvos Respublikos konsuliniai pareigūnai pagalbą suteikė 12 nustatytų prekybos žmonėmis aukų (išleista 2,17 tūkst. eurų už suteiktą pagalbą 8 asmenims). 2015 m. visi diplomatai ir valstybės tarnautojai, išvykstantys vykdyti konsulinių funkcijų į Lietuvos Respublikos diplomatines atstovybes ir konsulines įstaigas, buvo išmokyti įvertinti prekybos žmonėmis aukos požymius, nustatyti prekybos žmonėmis aukas ir suteikti joms pagalbą.

2.4 uždavinys – užtikrinti veiksmingą tarptautinį bendradarbiavimą kovojant su prekyba žmonėmis

Siekdama užtikrinti veiksmingą tarptautinį bendradarbiavimą, **Vidaus reikalų ministerija** vykdė **2.4.1 priemonę** „dalyvauti Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupės kovai su prekyba žmonėmis veikloje“³. 2015 m. darbo grupė surengė 3 susitikimus, kurių metu aptarta situacija Baltijos jūros regione kovos su prekyba žmonėmis srityje, vykdomos kovos su prekyba žmonėmis iniciatyvos ir analizuoti projektų Baltijos jūros regione poreikiai ir galimi finansavimo šaltiniai. Bendradarbiaudamos Baltijos jūros regiono valstybės 2015 m. baigė įgyvendinti 2014 m. pradėtą tarptautinį projektą „STROM“, skirtą bendradarbiavimui ir koordinavimui kovojant su prekyba žmonėmis savivaldybėse stiprinti (Lietuvoje projektas įgyvendintas bendradarbiaujant su Lietuvos savivaldybių asociacija), dalijosi patirtimi su kitų valstybių specialistais kovos su prekyba žmonėmis organizavimo nacionaliniu ir savivaldybių lygmeniu klausimais Rygoje, teikė informaciją ir dalyvavo rengiant rekomendacijas savivaldybėms dėl kovos su prekyba žmonėmis stiprinimo, kurios buvo išverstos ir parengtos išleisti lietuvių kalba, dalyvavo planuojant šių rekomendacijų įgyvendinimo 2016–2017 m. projektą „STROM II“, keitėsi informacija su kitomis valstybėmis ir teikė informaciją Baltijos jūros valstybių tarybai, be to, Vidaus reikalų ministerijos

³ Lietuva yra Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupės kovai su prekyba žmonėmis, kurią sudaro vienuolikos Baltijos jūros regiono valstybių atstovai, narė. Lietuvai šioje darbo grupėje atstovauja Vidaus reikalų ministerija. Darbo grupė renkasi pagal poreikį, bet ne rečiau kaip 2 kartus per metus.

atstovas dalyvavo planuojant Europos Sąjungos Baltijos jūros strategijoje numatytų gairių, skirtų kovos su prekyba žmonėmis koordinavimui stiprinti Baltijos jūros regione, įgyvendinimą.

Vidaus reikalų ministerija, vykdydama **2.4.2 priemonę** „dalyvauti Europos Sąjungos valstybių narių nacionalinių pranešėjų prekybai žmonėmis veikloje“, tęsė atstovavimą Lietuvai Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų prekybai žmonėmis tinkle: dalyvavo susitikimuose 2015 m. birželio ir spalio mėn., teikė informaciją apie situaciją kovos su prekyba žmonėmis srityje Lietuvoje, dalyvavo planuojant Nyderlandų pirmininkavimo Europos Sąjungos Taryboje priemonės, skirtas kovos su prekyba žmonėmis priverstiniam darbui koordinavimui nacionaliniu ir Europos Sąjungos lygmeniu stiprinti, ir rengiant gerosios praktikos vadovą šiais klausimais, keitėsi informacija su kitomis valstybėmis ir teikė informaciją Europos Komisijos kovos su prekyba žmonėmis koordinatoriui bei Europos Komisijos tinklalapiui „Together against Trafficking“ (https://ec.europa.eu/anti-trafficking/node/1_en). Tinklo susitikimuose taip pat dalyvavo Generalinės prokuratūros atstovas.

2.4.3 priemonei „dalyvauti Europolo ir Interpolo rengiamose priemonėse, susijusiose su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti **Lietuvos kriminalinės policijos biuro** pareigūnai 2015 m. dalyvavo penkiose Europolo ir Interpolo rengiamose priemonėse prieš prekybą žmonėmis.

2.2. Kitos vykdytos kovos su prekyba žmonėmis priemonės

2015 m. buvo parengtos Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijos, kurių paskirtis – apibrėžti prekybos žmonėmis aukų nustatymo kriterijus, prekybos žmonėmis nusikalstamų veikų ikiteisminio tyrimo ypatumus, kad būtų užtikrintas greitas bei efektyvus nusikalstamų veikų atskleidimas ir ištyrimas bei tinkamas įstatymų taikymas, ir reglamentuoti atsakingų institucijų, įstaigų ir organizacijų (Tarptautinės migracijos organizacijos ir nevyriausybinų organizacijų) bendradarbiavimą, kad būtų suteikta reikiama pagalba prekybos žmonėmis aukoms nuo jų nustatymo momento. Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijos buvo patvirtintos **Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro bei Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro** 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. I-327/IV-1015/A1-758 „Dėl Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų patvirtinimo“. Po šios ceremonijos nevyriausybinų organizacijų: **Lietuvos „Carito“, Dingusių žmonių šeimų paramos centro, asociacijos „Vyru krizių centro“ bei Klaipėdos socialinės ir psichologinės pagalbos centro, ir Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro** atstovai pasirašė bendradarbiavimo deklaraciją, kuria pritarė patvirtintoms Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijoms ir

įsipareigojo jomis vadovautis bendradarbiaudami su institucijomis, įstaigomis bei organizacijomis ir teikdami pagalbą prekybos žmonėmis aukoms.

Vidaus reikalų ministerija, siekdama tobulinti specialistų kvalifikaciją prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir jų nukreipimo pagalbai suteikti srityse, bendradarbiaudama su Šiaurės ministrų taryba, Vilniuje 2015 m. birželio 3–4 d. surengė tarptautinį žinių forumą „Prekybos žmonėmis aukų nustatymas“ policijos, sienos apsaugos, prokuratūros, socialinių tarnybų, nevyriausybinių ir tarptautinių organizacijų ir kt. specialistams. Žinių forume kvalifikaciją tobulino apie 100 įvairių sričių specialistų iš 11 valstybių.

Vidaus reikalų ministerija, atsižvelgdama į tarptautinių ekspertų rekomendacijas ir siekdama stiprinti kovos su prekyba žmonėmis koordinavimą, inicijavo pasitarimus Vidaus reikalų ministerijoje ir Vyriausybės kanceliarijoje, parengė Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“ projektą. Priėmus siūlomą nutarimą bus sudaryta tarpžinybinė ir tarpsektorinė Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija, kuriai vadovaus Vidaus reikalų ministerijos kancleris, ir nustatyta kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo tvarka Lietuvoje (iki šiol buvo koordinuojami tik atskiri kovos su prekyba žmonėmis veiksmai).

Vidaus reikalų ministerija, siekdama užtikrinti Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimą, bendradarbiaudama su kitomis institucijomis ir įstaigomis, parengė Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos, kurios vienas iš uždavinių yra „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“, įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano projektą bei vidaus reikalų ministro 2015 m. birželio 30 d. įsakymu Nr. 1V-529 „Dėl Tarpžinybinės komisijos Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo ir veiksmingumo stebėsenai atlikti sudarymo ir jos nuostatų patvirtinimo“ sudarė Tarpžinybinę komisiją Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos įgyvendinimo ir veiksmingumo stebėsenai atlikti ir patvirtino jos nuostatus.

Vidaus reikalų ministerija, siekdama plėtoti bendradarbiavimą su viena iš pagrindinių tikslo valstybių – Jungtine Karalyste, bendradarbiaudama su Jungtinės Karalystės ambasada Vilniuje, Jungtinės Karalystės vidaus reikalų ministerija ir Nacionaline nusikaltimų tarnyba, Vilniuje 2015 m. gruodžio 14 d. surengė koordinacinį tarpžinybinį ir tarpsektorinį pasitarimą dėl dvišalio Lietuvos ir Jungtinės Karalystės veiksmų prieš prekybą žmonėmis plano parengimo ir, bendradarbiaudama su kitomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis, pateikė pasiūlymus dėl plano priemonių.

Vidaus reikalų ministerija, siekdama stiprinti kovos su prekyba žmonėmis prevenciją ir į šią sritį įtraukti kitus subjektus, bendradarbiaudama su Vyriausybės kanceliarija, parengė viešąją konsultaciją „Prekybos žmonėmis prevencija“, kuri buvo paskelbta Lietuvos Respublikos Vyriausybės svetainėje

<http://epilietis.lrv.lt/lt/konsultacijos/prekybos-zmonemis-prevencija> 2016 m. sausio 4 d. (galioja iki 2016 m. balandžio 4 d.), tikintis valstybės institucijų, socialinių partnerių, gyventojų, ekspertų ir kt. nuomonės ir pasiūlymų dėl prekybos žmonėmis prevencijos stiprinimo.

Vidaus reikalų ministerija, siekdama užtikrinti tarptautinių įsipareigojimų vykdymą, bendradarbiaudama su kitomis institucijomis ir įstaigomis, parengė Lietuvos komentarus ir pateikė Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis sekretariatui dėl šios konvencijos Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupės (GRETA) ataskaitos Lietuvai rekomendacijų bei 2015 m. birželio 15 d. dalyvavo Europos Tarybos Šalių komiteto posėdyje, kuriame buvo svarstoma ataskaita dėl Lietuvos pastangų įgyvendinant Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis ir patvirtintos rekomendacijos Lietuvos Respublikos Vyriausybei dėl tolesnių veiksmų tinkamai įgyvendinti šią konvenciją. Informacija apie šių rekomendacijų įgyvendinimą turės būti teikiama 2017 m. birželio mėnesį.

Vidaus reikalų ministerija, plėtodama tarptautinį bendradarbiavimą, atstovavo Lietuvai tarptautiniuose formatuose, skirtuose kovai su prekyba žmonėmis: be minėtų Europos Sąjungos nacionalinių pranešėjų arba lygiaverčių mechanizmų tinklo ir Baltijos jūros valstybių tarybos darbo grupės prieš prekybą žmonėmis (TF-THB), taip pat Europos Sąjungos Baltijos jūros regiono strategijos Saugumo srities įgyvendinimo vadovaujančiame (priežiūros) komitete (Vidaus reikalų ministerijos atstovas į šio komiteto sudėtį kovos su prekyba žmonėmis klausimams įtrauktas 2015 m.), Europos Sąjungos prieglobsčio prašytojų organizacijos Prekybos žmonėmis ekspertų tinkle (EASO THB Network), Europos Tarybos konvencijos dėl veiksmų prieš prekybą žmonėmis šalių narių atstovų ryšiams su šios konvencijos Kovos su prekyba žmonėmis ekspertų grupe (GRETA) tinkle, taip pat parengė ir pateikė informaciją apie kovos su prekyba žmonėmis situaciją Lietuvoje Europos saugumo ir bendradarbiavimo organizacijos ataskaitai apie prekybą žmonėmis, Jungtinių Tautų komitetams dėl konvencijų įgyvendinimo, Jungtinių Amerikos Valstijų ambasados Lietuvoje prašymu Jungtinių Amerikos Valstijų valstybės departamento kasmet rengiamai tarptautinei ataskaitai dėl prekybos žmonėmis.

Vidaus reikalų ministerija, siekdama didinti institucijų, įstaigų, organizacijų, visuomenės informuotumą kovos su prekyba žmonėmis srityje, bendradarbiaudama su kitomis institucijomis, įstaigomis ir organizacijomis, parengė ir Vidaus reikalų ministerijos svetainėje paskelbė metinę ataskaitą „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje Lietuvoje 2014 m.“ (žr. <http://vrm.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/kova-su-prekyba-zmonemis>), taip pat buvo teikiama informacija renginiuose (skaitomi pranešimai, atsakoma į klausimus) kovos su prekyba žmonėmis klausimais Lietuvoje ir kitose valstybėse bei žiniasklaidai.

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, siekdamas reglamentuoti prekybos žmonėmis aukų nustatymo ir jų nukreipimo pagalbai suteikti tvarką, parengė ir policijos generalinio komisaro 2015 m. vasario 24 d. įsakymu Nr. 5-V-200 „Dėl asmenų, galėjusių ar galinčių nukentėti nuo prekybos žmonėmis, nustatymo ir pareigūnų pirminių veiksmų atlikimo“ patvirtino Asmenų, galėjusių ar galinčių nukentėti nuo prekybos žmonėmis, nustatymo ir pirminių veiksmų atlikimo tvarkos aprašą.

Policijos departamentas prie Vidaus reikalų ministerijos, siekdamas stiprinti bendradarbiavimą su socialiniais partneriais kovos su prekyba žmonėmis srityje, inicijavo memorandumo „Santalka prieš prekybą žmonėmis ir šiuolaikinę vergovę“ (Lietuvos Šv. Mortos iniciatyvos) parengimą. Memorandumą „Santalka prieš prekybą žmonėmis ir šiuolaikinę vergovę“ 2015 m. birželio 26 d. pasirašė Lietuvos Vyskupų Konferencijos pirmininkas ir Lietuvos policijos generalinis komisaras.

Valstybės sienos apsaugos tarnyba prie Vidaus reikalų ministerijos, siekdama suteikti specialių įgūdžių pareigūnams, atliekantiems patikrinimus kertant valstybės sieną, kad jie galėtų efektyviai užkirsti kelią ir kovoti su prekyba žmonėmis, organizavo kvalifikacijos tobulinimo kursą „Kova su prekyba žmonėmis“. Jų metu pareigūnams buvo suteikta žinių apie prekybą žmonėmis, žmogaus teisių pažeidimus, jų pasekmes, pobūdį, dalyvius bei patį mechanizmą, buvo ugdomi pareigūnų gebėjimai nustatyti prekybos žmonėmis aukas ir prekeivius žmonėmis, atlikti pirminę prekybos žmonėmis aukos apklausą. Kvalifikaciją tobulino 30 Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos struktūrinių padalinių pareigūnų.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, įgyvendindama 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 1 prioriteto „Kokybiškas užimtumas ir socialinė aprėptis“ priemonę „Diskriminacijos mažinimas ir socialinių problemų prevencija darbo rinkoje“, Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų 2013–2015 m. lėšomis finansavo prekybos žmonėmis prevencijos projektus, kuriuos vykdė visuomeninė organizacija „Gelbėkit vaikus“, Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuras ir Lietuvos „Caritas“: surengtos apskritojo stalo diskusijos, konferencijos, mokymai, kovos su prekyba žmonėmis dienos minėjimai, socialinės akcijos, visuomenės informavimo ir švietimo priemonės, parengti ir išleisti leidiniai su informacine, rekomendacine ir metodine medžiaga, plakatai, lauko reklamos, sukurtas ir parodytas filmas bei vaizdo klipas.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, siekdama tobulinti specialistų profesinę kompetenciją ir savivaldybių administracijų gebėjimus organizuoti kompleksinę pagalbą nukentėjusiems ir galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims, 2015 m. organizavo mokymus (dalyvavo daugiau nei 100 įvairių sričių specialistų), skirtus suteikti žinių apie Lietuvos „Carito“ kartu su partneriais (Vidaus reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Oslo policija, Norvegijos nevyriausybine

organizacija „Rosa“, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų bei Marijampolės savivaldybių administracijų padaliniais ir kt.) įgyvendinto tarptautinio projekto „Lietuvos visuomenė prieš prekybą žmonėmis: sisteminis pagalbos modelis“ metu sukurto Pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims koordinavimo savivaldybėje pavyzdinio modelio taikymą Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų bei Marijampolės savivaldybėse, kurių atstovai aktyviai dalyvavo projekte, ir apie prekybos žmonėmis reiškinio ypatybes, formas ir mastą Lietuvoje ir už jos ribų, prekybos žmonėmis aukų ir jų poreikių nustatymą bei pagrindinius pagalbos teikimo principus.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama Nacionalinės smurto prieš vaikus prevencijos ir pagalbos vaikams 2011–2015 metų programos įgyvendinimo priemonę „Organizuoti kompleksinių paslaugų teikimą vaikams, nukentėjusiems nuo smurto, ar netiesioginio šeimyninio smurto aukoms (liudininkams) ir jų šeimų nariams“, 2015 m. finansavo septynis viešųjų įstaigų: Paramos vaikams centro, Pagalbos paaugliams iniciatyvos, Psichologinės paramos ir konsultavimo centro, Šeimos santykių instituto, Vaikų laikinosios globos namų „Atsigręžk į vaikus“, Vaikų ir paauglių socialinio centro ir Telšių krizių centro, projektus (buvo skirta 87 tūkst. eurų), kurių metu vaikams, kurie nukentėjo nuo seksualinio, fizinio ar psichologinio smurto, apleistumo, ir jų šeimoms buvo suteiktos psichologinės, sveikatos, teisinės pagalbos ir socialinės paslaugos.

Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, vykdydama Vaiko gerovės 2013–2018 m. programos įgyvendinimo priemonių plano priemonę „Plėsti vaikų dienos centrus savivaldybėse, teikiant nestacionarias dienos socialinės priežiūros paslaugas vaikams ir šeimoms“, finansavo konkurso būdu atrinktus vaikų dienos centrų projektus, kurių metu teiktos socialinių ir gyvenimo įgūdžių ugdymo, sociokultūrinių ir kitų su vaiko ugdymu, jo teisių apsauga, integracija į šeimą, visuomenę susijusios, informavimo, konsultavimo, tarpininkavimo, nemokamo maitinimo, socialinės ir psichologinės ar krizių įveikimo pagalbos, laisvalaikio užimtumo organizavimo paslaugos. 2015 m. buvo finansuota iš viso 215 vaikų dienos centrų projektų, kuriems įgyvendinti skirta 2,66 mln. eurų valstybės biudžeto lėšų.

Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, vykdydama nelegalaus darbo prevenciją bei kontrolę, 2015 m. atliko 7091 nelegalaus darbo patikrinimą. Jų metu buvo patikrinti 6654 ūkio subjektai, nustatyti 1254 neteisėtai dirbę asmenys ir surašyti 805 administracinių teisės pažeidimų protokolai. Informacija dėl dviejų atvejų perduota prokuratūrai priimti sprendimą dėl ikiteisminių tyrimų dėl prekybos žmonėmis priverstiniam darbui pradėjimo.

Valstybinė darbo inspekcija prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, siekdama tobulinti specialistų kvalifikaciją, teritorinių skyrių inspektoriams surengė penkerius mokymus apie prekybos žmonėmis priverstiniam darbui tendencijas bei Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo

ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų, patvirtintų Lietuvos Respublikos generalinio prokuroro, Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministro ir Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro 2015 m. gruodžio 17 d. įsakymu Nr. I-327/IV-1015/A1-758 „Dėl Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijų patvirtinimo“, taikymą. Kvalifikaciją tobulino 34 inspektoriai.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, vykdydama priemonę „Organizuoti įvairių sričių specialistų, dirbančių vaiko gerovės srityje, mokymus“, skirtą Vaiko gerovės 2013–2018 m. programai įgyvendinti, surengė du seminarus apie prekybą vaikais: 2015 m. balandžio 2 d. „Prevencinių, apsaugos priemonių ir paslaugų teikimas bei tarpinstitucinis bendradarbiavimas prekybos vaikais atvejais“ (kvalifikaciją tobulino 121 savivaldybių vaiko teisių apsaugos skyrių, vaikų globos namų ir globėjų ir įtėvių mokymo ir konsultavimo specialistas) ir kartu su nevyriausybine organizacija Lietuvos „Caritas“ 2015 m. lapkričio 18 d. „Pagrindinių vaiko teisių ir teisėtų interesų užtikrinimas komercinio seksualinio vaikų išnaudojimo atvejais. Pagalbos galimybės ir prevencija“ (kvalifikaciją tobulino 79 vaikų globos namų specialistai). Seminarų metu gauta informacija apie prekybą vaikais bei galimus pagalbos būdus perduota kitiems specialistams, dirbantiems vaiko gerovės srityje veikiančiose institucijose ir įstaigose.

Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos, siekdama didinti visuomenės informuotumą, teikė informaciją apie prekybą vaikais bei galimą pagalbą Pagalbos vaikams linijos interneto svetainėje **www.pagalbavaikams.lt**.

Švietimo ir mokslo ministerija, siekdama saugaus elgesio naudojantis socialinėmis medijomis mokyklų bendruomenėse, įgyvendino projektą „Medijų ir informacinio raštingumo ugdymas“, kurio metu mokiniai buvo skatinami atsakingai naudotis medijomis, atkreipti dėmesį į saugumą bendraujant socialiniuose tinkluose su nepažįstamais žmonėmis, siekiant išvengti galimų manipuliacijų jų pasitikėjimu ir įtraukimo į prekybos žmonėmis tinklus, ši problematika buvo atspindėta mokiniams skirtuose plakatuose (išleista ir mokykloms išdalinta 300 vnt.) ir leidiniuose pradinių klasių mokiniams ir jų tėvams „Vaikai ir medijos“, „Supertyrinėtojai“. Pirmieji žingsniai sąmoningo interneto naudojimo link“ (daugiau žr. <https://duomenys.ugdome.lt/mir>), kvalifikaciją šiose srityse tobulino ir daugiau kaip 300 mokytojų.

Švietimo ir mokslo ministerija, vykdydama globalaus švietimo plėtrai skirtas priemones, 12 mokyklų atstovams surengė seminarą, skirtą šalies mokytojų ir mokyklų administracijų atstovų darnaus vystymosi ir vystomojo bendradarbiavimo kompetencijoms tobulinti. Jo metu globalaus švietimo plėtros kontekste buvo analizuojama ir prekybos žmonėmis problema.

Švietimo ir mokslo ministerija parengė Sveikatos, rengimo šeimai ir lytiškumo ugdymo programos, skirtos ugdyti savitvardą ir pasitikėjimą savimi, saugumo artimoje aplinkoje jausmą 1–12 klasėse, projektą.

Užsienio reikalų ministerija parengė ir užsienio reikalų ministro 2015 m. kovo 5 d. įsakymu Nr.V-51 „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministro 2012 m. gruodžio 12 d. įsakymo Nr. V-230 „Dėl Nacionalinės nusikaltimų prevencijos ir kontrolės programos įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano 2013–2015 m. lėšų naudojimo tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“ patvirtino Prekybos žmonėmis aukų užsienio valstybėse nustatymo ir lėšų grįžtančioms aukoms naudojimo tvarkos aprašą⁴.

Kovos su prekyba žmonėmis iniciatyvos savivaldybėse

2015 m. kovos su prekybos žmonėmis priemonės buvo vykdomos ir savivaldybėse. Šias priemones organizavo savivaldybių administracijos, policijos komisariatai, nevyriausybinės organizacijos ir kiti subjektai. Dauguma priemonių buvo tarpžinybinės ir (ar) tarpsektorinės.

2015 m. buvo vykdomi du tarptautiniai projektai, kuriuose bendradarbiavo keletas savivaldybių. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų bei Marijampolės savivaldybėse dirbantys specialistai dalyvavo Lietuvos „Carito“ kartu su partneriais (Vidaus reikalų ministerija, Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, Oslo policija, Norvegijos nevyriausybinė organizacija „Rosa“, Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio miestų bei Marijampolės savivaldybių administracijų padaliniais ir kt.) įgyvendintame tarptautiniame projekte „Lietuvos visuomenė prieš prekybą žmonėmis: sisteminis pagalbos modelis“ ir Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuotuose mokymuose apie jo metu sukurtą Pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims koordinavimo savivaldybėje pavyzdinio modelio taikymą ir apie prekybos žmonėmis reiškinių ypatybes, formas ir mastą Lietuvoje ir už jos ribų, prekybos žmonėmis aukų ir jų poreikių nustatymą bei pagrindinius pagalbos teikimo principus. Vilniaus, Kauno ir Klaipėdos miestų bei Marijampolės savivaldybėse dirbantys specialistai, koordinuojami Lietuvos savivaldybės asociacijos, dalyvavo Baltijos jūros regiono valstybių tarybos darbo grupės prieš prekybą žmonėmis ir Latvijos Respublikos vidaus reikalų ministerijos kartu su partneriais įgyvendintame tarptautiniame projekte „STROM“.

Vilniaus miesto savivaldybė. Vilniaus turizmo ir prekybos verslo mokykloje buvo surengti informaciniai renginiai jaunuoliams ir dėstytojams (dalyvavo apie 90 jaunuolių ir dėstytojų) apie prekybos

⁴ Daugiau apie identifikavimą žr. Vidaus reikalų ministerijos parengtoje ataskaitoje „Situacija kovos su prekyba žmonėmis srityje Lietuvoje 2014 metai“. Ataskaitos skelbiamos Vidaus reikalų ministerijos svetainėje <http://vrm.lrv.lt/lt/apie-vidaus-reikalu-ministerija/kova-su-prekyba-zmonemis>.

žmonėmis reiškinių ir formas, pagalbos būdus, kaip saugiai praleisti atostogas, taip pat buvo parengta bendradarbiavimo su mokymo įstaiga sutartis dėl prevencijos rengimo ir pagalbos biudžetinės įstaigos Vilniaus miesto krizių centro klientėms.

Biudžetinė įstaiga Vilniaus miesto krizių centras suteikė apgyvendinimo, psichologinę, teisinę, vaiko priežiūros, konsultavimo ir informavimo pagalbą bei pagalbą įsidarbinant dviem moterims, galėjusioms nukentėti nuo prekybos žmonėmis.

ŽIV / AIDS paveiktų moterų bei jų artimųjų asociacija, vykdydama tęstinį Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos finansuojamą projektą „Kompleksinė parama prekybos žmonėmis ir priverstinės prostitucijos aukoms Vilniaus mieste – 8“, kurio tikslas – mažinti tikslinės grupės moterų socialinę atskirtį ir sudaryti sąlygas jų integracijai į visuomenę, suteikė pagalbą 10 moterų, teikusių seksualines paslaugas Vilniaus mieste, ir atliko kokybinį tyrimą „Seksualines paslaugas gatvėje teikiančių moterų socialinė erdvė“, kuriame buvo įvertinta seksualines paslaugas gatvėje teikiančių moterų socialinė erdvė, sveikata ir pagalbos poreikiai.

Kauno miesto savivaldybė. Kauno savivaldybės vaikų globos namuose buvo organizuota švietėjiško ir prevencinio pobūdžio paskaita apie prekybą žmonėmis, kurios metu Lietuvos „Carito“ atstovai su ugdytiniais diskutavo apie prekybą žmonėmis, jos formas, verbavimo būdus, šios organizacijos teikiamą pagalbą asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis, aptarė situaciją šalyje ir dažniausius prekybos žmonėmis atvejus, atsakė į klausimus. Kauno apskrities vyriausiojo policijos komisariato Panemunės policijos komisariato Šančių-Panemunės policijos nuovados pareigūnai skaitė paskaitą „Ką aš žinau apie savo ir kitų saugumą“, kurios metu buvo diskutuojama, kaip netapti nusikaltimų aukomis. Vaikų globos namų psichologas individualių ir grupinių konsultacijų metu su ugdytiniais diskutavo apie atsakomybę už savo elgesį, atitinkamo elgesio pasekmes, galimą pagalbą, siekiant ugdyti adekvatų savęs vertinimą, psichologinį atsparumą bendraujant, kritinį ir savarankišką mąstymą, prireikus ieškoti pagalbos, bendrojo naudojimo patalpose iškabintuose plakatuose ir lankstinukuose buvo skelbiama informacija, kur kreiptis pagalbos, darbuotojai buvo supažindinami su naujausia mokslinė literatūra, tyrimais ir statistika, susijusia su prekybos žmonėmis (vaikais) klausimais, ugdytiniai ir darbuotojai buvo supažindinti su Lietuvoje ir užsienyje teikiama pagalba asmenims, nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis.

Pedagogų kvalifikacijos centre buvo vykdomi mokyklų pedagogų ir vadovų mokymai: seminaras „Prekyba žmonėmis: nauji iššūkiai ir prevencijos galimybės mokykloje“ (kvalifikaciją tobulino daugiau kaip 30 pedagogų ir vadovų), siekiant supažindinti pedagogus, kaip atpažinti vaikus, kurie yra pakliuvę į prekeivių žmonėmis pinksles, paskaita „Prekyba vaikais: atpažinti ir suprasti“, siekiant supažindinti pedagogus, kaip užkardyti, kad jaunos mergaitės nepatektų į sąvadautojų rankas, nebūtų apgaule išvežtos

į „modelių“ namus užsienyje, kaip atpažinti į sąvadautojų rankas patekusius vaikus (kvalifikaciją tobulino daugiau kaip 30 pedagogų ir vadovų).

Asociacija „Vyrų krizių centras“ vykdė projektą „Kompleksinė pagalba prekybos žmonėms aukoms – vyrams ir jaunuolių prevencinis švietimas Kaune ir Kauno rajone“, kurį finansavo Socialinės apsaugos ir darbo ministerija. Įgyvendinant projektą, surengti seminarai socialiniams partneriams apie priverstinio darbo problemą, nusikaltimo latentškumą, priverstinio darbo situaciją Lietuvoje ir užsienyje, apskritojo stalo diskusijos, kurių metu buvo aptartos bendradarbiavimo galimybės, pagalbos nukentėjusiems asmenims teikimo modelis ir pagalbos poreikis bei galimybės, prevencinės paskaitos mokyklose, bendruomenių centruose, pas socialinius partnerius.

Iš Kauno miesto savivaldybės biudžeto 2015 m. buvo skirta 1155 eurų Lietuvos „Carito“ projektui „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėms aukoms“, kurio metu pagalba suteikta 11 asmenų (visiems kompensuotos kelionės išlaidos, suteikta pagalba maisto produktais, trys asmenys rado darbą, du tęsia mokslus mokymosi įstaigose, pradėti 3 ikiteisminiai tyrimai dėl prekybos žmonėmis).

Klaipėdos miesto savivaldybė. Klaipėdos miesto savivaldybės administracijos direktoriaus įsakymu patvirtinta Tarpžinybinio bendradarbiavimo smurto prieš moteris artimoje aplinkoje ir prekybos žmonėmis klausimais darbo grupė, sudaryta iš savivaldybės administracijos skyrių ir biudžetinių įstaigų, prokuratūros, darbo biržos bei nevyriausybinių organizacijų atstovų, surengė susitikimus aptarti pagalbos aukoms ir problemų sprendimo būdus bei Pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims modelio ir nukentėjusių nuo prekybos žmonėmis asmenų nustatymo kriterijų taikymą Klaipėdos mieste.

Biudžetinės įstaigos Klaipėdos šeimos ir vaiko gerovės centro Pagalbos moterims padalinys teikė kompleksinę pagalbą (laikino apgyvendinimo, socialinio darbuotojo, teisininko, psichologo pagalba, darbinių bei kasdienio gyvenimo įgūdžių ugdymas ir palaikymas, parama rūbais, avalyne, maisto produktais, sveikatos priežiūros paslaugų organizavimas, sociokultūrinių paslaugų organizavimas) trims prekybos žmonėmis aukoms, taip pat organizavo 2 mėnesių trukmės prevencinį darbą su 16 merginų grupe Klaipėdos m. Versmės progimnazijoje, siekiant stiprinti paauglių pasitikėjimą savimi, asmenybės tobulėjimą, ugdymą, šviesti lyčių lygybės, prekybos žmonėmis, prostitucijos klausimais.

Šiaulių miesto savivaldybėje buvo vykdoma Žalos mažinimo programa (finansavimo šaltinis – Sveikatos fondas): žemo slenksčio paslaugų kabinete pirminės sveikatos priežiūros įstaigoje buvo teikiamos paslaugos atskirties grupėms bei prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms, siekiant padėti

prekybos žmonėmis aukoms atgauti pasitikėjimą savimi ir paskatinti integruotis į bendruomenę, mažinti lytiškai plintančių ligų platinimą.

Šiaulių miesto savivaldybės administracija skyrė 1625 eurus Šiaulių vyskupijos „Carito“ projektui „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“, skirtam suteikti socialinę, psichologinę, medicinos, teisinę, materialinę pagalbą prekybos žmonėmis aukoms, padėti joms integruotis į visuomenę ir tapti visaverčiais visuomenės nariais, didinti visuomenės informuotumą.

Marijampolės savivaldybėje veiklą tęsė Marijampolės savivaldybės tarybos 2012 m. vasario 27 d. sprendimu Nr. 1-428 iš savivaldybės administracijos, teisėsaugos ir nevyriausybinų organizacijų atstovų sudaryta Prekybos žmonėmis prevencijos ir kontrolės koordinacinė darbo grupė, kuri sprendė kovos su prekyba žmonėmis klausimus: analizavo pagrindinius veiksnius, lemiančius prekybą žmonėmis savivaldybėje, galimybes inicijuoti ir organizuoti prekybos žmonėmis prevencijos priemones ir užtikrinti kompleksinę socialinę pagalbą nukentėjusiesiems, taip pat iš vidaus reikalų sistemos, savivaldybės administracijos, nevyriausybinų organizacijų ir Marijampolės teritorinės darbo biržos atstovų 2014 m. suburta Marijampolės savivaldybės tarpdisciplininė specialistų grupė dalyvavo 2015 m. Lietuvos „Carito“ tęstiniame projekte „Sukurto sisteminio pagalbos modelio pristatymas“ bei gegužės mėnesį vykusioje baigiamojoje konferencijoje Socialinės apsaugos ir darbo ministerijoje, be to, Marijampolės savivaldybės administracijoje vyko Pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims koordinavimo savivaldybėje pavyzdinio modelio aptarimas bei mokymai, kurių metu buvo apžvelgta situacija Marijampolės savivaldybėje ir Lietuvoje, problemos, sprendimai kovojant su prekyba žmonėmis.

Marijampolės savivaldybės administracija skyrė 200 eurų Vilkaviškio vyskupijos „Carito“ projektui „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“, skirtam suteikti socialinę, psichologinę, medicinos, teisinę, materialinę pagalbą prekybos žmonėmis aukoms, padėti joms integruotis į visuomenę ir tapti visaverčiais visuomenės nariais, didinti visuomenės informuotumą.

Tauragės rajono savivaldybės administracijoje vyko apskritojo stalo diskusija, kurios metu buvo aptartos prekybos žmonėmis tendencijos Tauragės rajone, apsikeista nuomonėmis dėl bendradarbiavimo organizavimo.

Anykščių rajono savivaldybės administracijos Vaiko teisių apsaugos skyrius surengė apskritojo stalo diskusiją „Prekyba vaikais: problematika ir tarpžinybinis bendradarbiavimas Anykščių rajono savivaldybėje“, kurios metu 20 Anykščių rajono įvairių sričių specialistų buvo supažindinti su prekybos vaikais (žmonėmis) problema, buvo aptarti tarpinstitucinio bendradarbiavimo klausimai.

Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Anykščių rajono policijos komisariatas vykdė prevencinį projektą „Netapk auka“: policijos pareigūnai Anykščių miesto ir rajono mokyklose vedė paskaitas-pokalbius paauglėms (iš viso į projektą įtraukta 500 mergaičių), kaip joms saugiai bendrauti socialiniuose tinkluose, draugų susibūrimuose, su įtartinais nepažįstamais asmenimis ir pan., analizuojant spaudoje aprašytus pavyzdžius, kai nusikaltimų aukomis tapo merginos.

Anykščių Jono Biliūno gimnazijos mokiniai paruošė stendą apie prekybą žmonėmis su informacija, kur kreiptis pagalbos, gimnazijos bendruomenė buvo supažindinta su prekybos žmonėmis pavojais, gimnazijos pirmos ir antros gimnazijos klasių mokiniams (dalyvavo 100 mokinių) buvo surengtos klasės valandėlės su Utenos apskrities vyriausiojo policijos komisariato Anykščių rajono policijos komisariato pareigūnais, kurie supažindino su prekybos žmonėmis pavojais, suteikė informacijos, kaip atpažinti įvairias grėsmes.

Anykščių rajono Troškūnų Kazio Inčiūros gimnazija vykdė Sveikatos rėmimo fondo lėšomis finansuojamą projektą „Kai neskubi...“, kurio metu moksleiviai buvo supažindinti su prekyba žmonėmis, kaip ją atpažinti, kaip netapti šio nusikaltimo auka, kur kreiptis pagalbos.

Anykščių r. Kavarsko pagrindinės mokyklos daugiafunkciame centre vyko mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, klasių auklėtojų pokalbiai su 1–5 klasių mokiniais (dalyvavo 82 mokiniai), kaip saugiai bendrauti su nepažįstamais žmonėmis įvairiose gyvenimiškose situacijose (namuose, mokykloje, atvykstant ir parvykstant iš mokyklos ir kt.), užsiėmimai su 6–8 klasių mokiniais (dalyvavo 45 mokiniai) apie vaikų saugumą ir saugų internetą, kaip netapti prekybos žmonėmis auka, apskritojo stalo diskusijos 9–12 klasių mokiniams (dalyvavo 46 mokiniai) apie saugumą, grėsmių atpažinimą ir prekybą žmonėmis.

Viešoji įstaiga „Gelbėkit vaikus“ Raguvėlės vaikų dienos centre vykdė grupinius užsiėmimus „Ar visada galiu pasitikėti?“, „Mano draugas išvyko ...“, kurių metu per pokalbius, nuotraukų peržiūras, koliažo kūrimą ir kt. 20 vaikų įgijo žinių, kaip būti saugiems ir išvengti prekybos žmonėmis problemos keliamų grėsmių.

Anykščių rajono socialinių paslaugų centro Vaikų dienos centre buvo organizuojami pokalbiai su vaikais apie prekybą žmonėmis: 25 vaikai sužinojo apie prekybos žmonėmis grėsmes, galimus verbavimo būdus, vaikų išnaudojimą, galimybes gauti pagalbą iš šeimos, draugų, įvairių įstaigų.

Biržų rajono savivaldybėje buvo surengtas tarpinstitucinis pasitarimas prekybos vaikais klausimais, numatyti bendradarbiaujančių institucijų veiksmai, surengti mokymai prekybos žmonėmis problematikos, tarpžinybinio bendradarbiavimo ir pagalbos nukentėjusiems nuo šio nusikaltimo asmenims

teikimo klausimais socialiniams darbuotojams bei pedagogams (mokymus vedė Lietuvos „Carito“ programos „Pagalbos prostitucijos ir prekybos žmonėms aukoms“ socialiniai darbuotojai).

Ignalinos rajono savivaldybėje buvo surengtas seminaras apie prekybą žmonėmis socialiniams darbuotojams, dirbantiems su socialinės rizikos šeimomis, siekiant juos išmokyti nustatyti prekybos žmonėmis požymius ir apsaugoti socialinės rizikos šeimų asmenis, kad jie nebūtų įtraukti į prekybą žmonėmis.

Jonavos rajono savivaldybėje buvo vykdoma prekybos žmonėmis prevencija: organizuoti pokalbiai su šeimomis, informacija apie prekybą žmonėmis, jos pasekmes buvo teikiama viešojoje erdvėje.

Joniškio rajono savivaldybėje, vykdam Nuskaltimų prevencijos ir kontrolės 2015–2017 metų programos įgyvendinimo priemonių plano priemonę „Prekybos žmonėmis prevencijos organizavimas“ (iš savivaldybės biudžeto buvo skirta 11 000 eurų), „Aušros“ gimnazijoje buvo organizuota 11 susitikimų su trečių ir ketvirtų klasių gimnazistais tema „Ką reikia žinoti apie prekybą žmonėmis“, surengti mokymai savivaldybės administracijos darbuotojams, policijos pareigūnams tema „Pagalba prostitucijos ir prekybos žmonėmis aukoms“, surengti susitikimai prekybos žmonėmis tema **Jaunimo ir suaugusiųjų mokykloje**, „Saulės“ pagrindinėje mokykloje, diskusijos apie prekybą žmonėmis įtrauktos į **Stupurų kaimo bendruomenėje** dvi dienas vykusių renginių bendruomenės nariams.

Klaipėdos rajono savivaldybės administracija skyrė lėšas ir inicijavo smurto ir prekybos žmonėmis prevencijos projektus, kuriuos vykdė Telšių vyskupijos „Caritas“ (projektas „Saugok savo laisvę, netapk prekybos žmonėmis auka“, skirta 579 eurai, projekto veikloje dalyvavo 80 žmonių) ir Gargždų socialinių paslaugų centras (projektas „Smurto artimoje aplinkoje prevencija ir pagalbos teikimas“, skirta 600 eurų, dalyvavo 100 žmonių), kurių metu buvo surengti prevenciniai susitikimai smurto ir prekybos žmonėmis temomis.

Palangos miesto savivaldybės administracija surengė susitikimą su Klaipėdos miesto socialine ir psichologine tarnyba, kurio metu aptarta kompleksinė pagalba prekybos žmonėmis atvejais ir informacijos sklaida, vaiko teisių apsaugos tarybos posėdyje analizuota situacija mieste, aptartos pagalbos priemonės nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims, buvo tęsiamas Vaiko teisių apsaugos skyriaus, policijos ir prokuratūros bendradarbiavimas keičiantis informacija, analizuojant pranešimus apie nusikalstamas veikas, siekiant suteikti skubią pagalbą nukentėjusiems asmenims, individualus darbas su rizikos šeimomis ir vaikais siekiant suteikti informaciją ir konsultacijas apie grėsmes ir kaip jų išvengti, pranešti apie įtarimą sukėlusius asmenis, vyko Lietuvos „Carito“ paskaita „Neparduok manęs“ vaikų

ugdymo įstaigų vyresniųjų klasių mokiniams, siekiant mokyti vaikus atpažinti grėsmes ir netapti prekybos žmonėmis aukomis.

Pasvalio rajono savivaldybės Visuomenės sveikatos biure vyko šeimų santykių psichologo paskaita „Vyrai – iš Marso, moterys – iš Veneros, vaikai – iš padangių“, kurioje diskutuota apie šeimos santykius, problemas, sprendimo būdus, smurto šeimose priežastis, keliamus pavojus, pasekmes, sprendimo būdus, **Petro Vileišio gimnazijoje** organizuotos konferencijos „Gyvybės vertė jaunimo akimis“ metu buvo surengtas seminaras „Savivertė ir gyvybės kaina“, kurio metu diskutuota, kaip nepasiduoti kitų neigiamai įtakai, elgtis smurto, patyčių atvejais ir pan., pilietiškumo ir dorinio ugdymo pamokose gimnazijose buvo nagrinėjami klausimai, susiję su prekyba žmonėmis, vaikų išnaudojimu, rizikos veiksnių atpažinimu, pagalbą teikiančiomis institucijomis, **Svalios pagrindinėje mokykloje** pokalbio „Augu, bręstu, keičiuosi: ką turėčiau žinoti“ metu mergaitės informuotos apie apsisaugojimą nuo galimų nusikalstamų veikų.

Šiaulių rajono savivaldybės ugdymo įstaigose buvo organizuojamos paskaitos mokiniams apie prekybą žmonėmis, diskutuota, kaip netapti šio nusikaltimo aukomis, kur kreiptis pagalbos, surengti mokymai ir seminarai įvairių institucijų specialistams siekiant plėsti žinias apie prekybą žmonėmis ir gebėjimus nustatyti prekybos žmonėmis aukas.

3. Išvados ir pasiūlymai:

1. Pastaraisiais metais didėja atskleidžiamų prekybos žmonėmis nusikaltimų skaičius ir išlieka atskleidžiamų prekybos žmonėmis formų įvairovė. Kaip ir 2013–2014 m., 2015 m. dauguma atskleistų prekybos žmonėmis nusikaltimų buvo susiję su kitomis – ne seksualinio išnaudojimo – formomis, būtent su priverstiniu įtraukimu į nusikaltimus (vis dažniau – pervežti narkotines medžiagas), priverstinėmis santuokomis ir priverstiniu darbu. 2015 m. išliko tendencija, kad nukentėjusiais nuo prekybos žmonėmis buvo pripažintas panašus suaugusių vyrų ir moterų skaičius, tačiau padidėjo nukentėjusių vaikų skaičius: lyginant su 2014 m., jis išaugo 170 proc. Remiantis Lietuvoje pradėtais ikiteisminiais tyrimais, populiariausia tikslo valstybė buvo Jungtinė Karalystė (asmenys nukentėjo nuo prekybos žmonėmis prostitucijai, nusikalstamoms veikoms, priverstiniam darbui ir priverstinėms vedyboms, dviejų prekybos žmonėmis formų – prekybos žmonėmis priverstiniam darbui ir priverstinėms vedyboms – tikslo valstybė buvo tik Jungtinė Karalystė), be to, padidėjo asmenų, išnaudotų Lietuvoje, skaičius. Lietuvoje, kaip ir kitose tikslo valstybėse: Nyderlanduose, Vokietijoje, Suomijoje ir kt., lietuviai nukentėjo nuo prekybos žmonėmis prostitucijai ir nusikalstamoms veikoms. Vyraujantis lietuvių verbavimo būdas – pokalbis viešoje vietoje. Pagrindinė priežastis, dėl ko nukentėję asmenys priėmė prekeivių žmonėmis pasiūlymus (valios palenkimo būdas), buvo jų pažeidžiamumas, kai kuriais atvejais apgaulė bei jų priklausomumas

nuo prekeivių žmonėmis. Dažniausiai asmenys buvo verbuojami Tauragėje, taip pat Kupiškyje, Panevėžyje, Jonavoje, Kaune, Biržuose, Rokiškyje, Alytuje, Kaišiadoryse, Vilniuje ir kt.

2. 2015 m. valstybės institucijos ir įstaigos įgyvendino visas Tarpinstituciniame veiklos plane 2013–2015 metams numatytas prekybos žmonėmis prevencijos, specialistų kvalifikacijos tobulinimo, pagalbos aukoms teikimo ir tarptautinio bendradarbiavimo stiprinimo priemones. Pažymėtina, kad valstybės ir savivaldybių institucijos ir įstaigos, nevyriausybinės organizacijos vykdė daugiau ir įvairių kovos su prekyba žmonėmis priemonių, kurios nebuvo įtrauktos į Tarpinstitucinį veiklos planą 2013–2015 metams. Iš tokių priemonių išskirtinos naujovės Lietuvoje: parengtos ir patvirtintos Prekybos žmonėmis aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo rekomendacijos, pasirašyta nevyriausybinių organizacijų ir Tarptautinės migracijos organizacijos Vilniaus biuro bendradarbiavimo deklaracija dėl šių rekomendacijų taikymo, parengtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimo „Dėl kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo“ projektas, Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos, kurios vienas iš uždavinių „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“, įgyvendinimo tarpinstitucinio veiklos plano projektas, inicijuotas dvišalio Lietuvos ir Jungtinės Karalystės veiksmų prieš prekybą žmonėmis plano parengimas, pasirašytas memorandumas „Santalka prieš prekybą žmonėmis ir šiuolaikinę vergovę“ dėl Lietuvos Šv. Mortos iniciatyvos, inicijuota viešoji konsultacija „Prekybos žmonėmis prevencija“, parengtas pagalbos nukentėjusiems ar galėjusiems nukentėti nuo prekybos žmonėmis asmenims koordinavimo savivaldybėje pavyzdinis modelis ir surengti mokymai didžiųjų savivaldybių specialistams dėl jo taikymo, parengtos rekomendacijos savivaldybėms dėl kovos su prekyba žmonėmis stiprinimo ir kt.

3. Prekyba žmonėmis – vienas iš pelningiausių nusikalstamų verslų pasaulyje, tačiau Lietuvos teismuose sprendimų dėl prekeivių žmonėmis turto konfiskavimo priimta nebuvo.

4. Siūlytina Viešojo saugumo plėtros 2015–2025 metų programos uždaviniui „Plėtoti veiksmingą kovą su prekyba žmonėmis“ įgyvendinti parengti atskirą veiksmų planą ir jame numatyti visų institucijų ir įstaigų, dirbančių kovos su prekyba žmonėmis srityje, pagal kompetenciją planuojamas vykdyti priemones, įskaitant tarptautinius projektus.

5. Siūlytina valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms inicijuoti prevencines priemones, skirtas gyventojų ir tikslinių grupių, ypač mokyklų, vaikų globos institucijų, profesinių rengimo įstaigų ir pan. bendruomenių, socialinės rizikos šeimų ir asmenų, neturinčių socialinių įgūdžių, informuotumui apie prekybos žmonėmis grėsmes, aktyvius prekeivių žmonėmis veiksmus viešose vietose, galimybes gauti pagalbą didinti, ir prevencinius susitikimus tikslinėms grupėms pagalbą teikiančiose įstaigose ir organizacijose, taip pat įvairiose viešai prieinamuose šaltiniuose skleisti informaciją apie prekybos

žmonėmis grėsmes, galimybes kreiptis pagalbos ir skatinti gyventojus pranešti apie galimus prekybos žmonėmis atvejus, ypač tose savivaldybėse (Tauragėje, Kupiškyje, Panevėžyje, Jonavoje, Alytuje, Kaune, Biržuose, Rokiškyje, Kaišiadoryse, Vilniuje ir kt.), kuriose nustatyti gyventojų verbavimo atvejai.

6. Siūlytina valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms inicijuoti daugiau priemonių, skirtų specialistų kvalifikacijai prekybos žmonėmis nusikalstamoms veikoms, priverstinėms vedyboms, priverstiniam darbui ir kitoms ne seksualinio išnaudojimo formoms aukų nustatymo, ikiteisminio tyrimo atlikimo ir tarpinstitucinio bendradarbiavimo, ypač pagalbos nukentėjusiems nuo prekybos žmonėmis asmenims suteikimo, prekybos migrantais, migrantų išnaudojimo priverstiniam darbui ir jų sudaromų priverstinių (fiktyvių) santuokų su Lietuvos Respublikos piliečiais atskleidimo, tyrimų atlikimo, bendravimo ypatumų, nukentėjusių asmenų nukreipimo pagalbai srityse, tobulinti ir apsieisti gerąją praktika su kitų valstybių specialistais.

7. Siūlytina pagalbos nuo prekybos žmonėmis nukentėjusiems asmenims ir jų teisių apsaugos užtikrinimo priemonės planuoti įvertinant didėjančią vyrų ir vaikų, kurie kreipiasi pagalbos, skaičių, prekybos žmonėmis formų įvairovę ir aukų, bendradarbiaujančių ikiteisminiuose tyrimuose, didesnius poreikius.

8. Siūlytina didinti savivaldos vaidmenį kovos su prekyba žmonėmis srityje, siekiant koncentruoti kovos su prekyba žmonėmis veiksmų koordinavimą savivaldybių administracijose, savivaldybių teritorijose vykdomus kovos su prekyba žmonėmis veiksmus pavedant koordinuoti savivaldybių administracijų darbuotojams ir jų vadovaujamos tarpžinybinėms darbo grupėms, kurios savo veiksmus koordinuotų su Kovos su prekyba žmonėmis koordinavimo komisija.

9. Siūlytina Tauragės ir kitose (Kupiškio, Panevėžio, Jonavos, Alytaus, Kauno, Biržų, Rokiškio, Kaišiadorių, Vilniaus ir kt.) savivaldybėse, kuriose nustatyti gyventojų verbavimo atvejai, surengti tarpžinybinius pasitarimus ir jų metu aptarti ir įvertinti prekybos žmonėmis priežastis, poreikius ir galimybes vykdyti kovos su prekyba žmonėmis priemones.

10. Siūlytina visose savivaldybėse numatyti priemonių, skirtų socialinių pagalbos ir vaikų teisių apsaugos tarnybų veiklai stiprinti, rengti tarpžinybinius mokymus ir jų metu tobulinti specialistų kvalifikaciją, taip pat tarpžinybinius susitikimus ir jų metu keistis informacija ir patirtimi.

11. Siūlytina valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms kovos su prekyba žmonėmis priemones planuoti ir įgyvendinti bendradarbiaujant su pilietinės visuomenės ir privačiojo sektorių subjektais, įtraukiant „netradicinius“ partnerius: žiniasklaidą, bažnyčią, bibliotekas, pervežimo ir aptarnavimo įmones, gyventojų bendruomenes, savanorius ir kt.

12. Siūlytina išanalizuoti baudžiamąsias bylas dėl prekybos žmonėmis siekiant nustatyti priežastis, kodėl nekonfiskuojamas prekeivių žmonėmis nusikalstamu būdu įgytas turtas Lietuvoje, parengti mokomąją medžiagą ir surengti mokymus, kurių metu tobulinti policijos tyrėjų ir prokurorų kvalifikaciją šioje srityje.